

**Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка**

Циклова комісія педагогіки, психології та методик навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Заступник директора
з навчальної роботи**

Павло ЯЛОВСЬКИЙ

«04» бересне 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Логопедія

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**
Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**
Спеціальність **012 Дошкільна освіта**
Освітньо-професійна програма **Дошкільна освіта**

Доманюк О. М. Логопедія: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Кременець, 2025.12 с.

Розробник:

Доманюк Оксана Михайлівна – доцент кафедри дошкільної та початкової освіти КОГПА ім. Тараса Шевченка

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії педагогіки, психології та методик навчання

Протокол від «01» бересня 2025р. № 1

Голова циклової комісії

Надія САБРАН

1. Вступ

Мовленнєва функція є однією з важливих психічних функцій людини. В процесі мовного розвитку формуються вищі форми пізнавальної діяльності, здібності до понятійного мислення. Оволодіння здатності до мовного спілкування створює передумови для специфічних людських соціальних контактів, завдяки яким формується та уточнюються уявлення дитини про довкілля, вдосконалюються форми його відображення. Мовлення сприяє також усвідомленню, плануванню та регуляції поведінки дошкільника.

Порушення мовлення в тій чи іншій степені (в залежності від характеру мовленнєвих розладів) негативно впливають на весь психічний розвиток дитини, відображаються на її діяльності, поведінці. Важкі ж порушення мовлення можуть впливати і на інтелектуальний розвиток, особливо на формування вищих рівнів пізнавальної діяльності, що обумовлено тісним взаємозв'язком мовлення та мислення. Все це негативно впливає на оволодіння грамотою, на успішність в цілому, на вибір професії. Завдання логопедії полягає в тому, щоб допомогти дитині подолати недорозвиток мовлення, і тим самим забезпечити повноцінний, всесторонній розвиток.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Логопедія» складена для навчання здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» відповідно до освітньо-професійної програми Дошкільна освіта з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів ECTS: 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна
Змістових модулів –2	Спеціальність 012 Дошкільна освіта	
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-професійна програма Дошкільна освіта	Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
		4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача освіти – 2,4	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лекції
		16 год
		Практичні
		40 год
		Самостійна робота
		34 год
		Вид контролю: Залік – 4-й семестр

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 62 % / 38 %.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Логопедія» полягає у формуванні професійної педагогічної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти шляхом оволодіння знаннями й уміннями роботи з дітьми з порушенням мовлення, діагностики та корекції мовленнєвих порушень у дітей раннього і передшкільного віку, організації роботи з дітьми, що мають порушення мовлення, в умовах закладів дошкільної освіти загального типу.

Основні завдання курсу:

- 1) ознайомлення з методологічними і теоретичними основами логопедії;
- 2) ознайомлення майбутніх вихователів масової системи освіти з основами теорії та історії логопедії, понятійно-категоріальним апаратом цієї науки;
- 3) забезпечення необхідної теоретичної підготовки здобувачів з питань логопедії, пов'язаних з розумінням особливостей проблемної дитини раннього і дошкільного віку та можливих шляхів надання їй допомоги, формування уявлення про значущість своєчасного виявлення порушень розвитку в дітей, шляхи та способи попередження, діагностики та корекції мовленнєвих порушень у дітей раннього і дошкільного віку;
- 4) вивчення проблем і умов освітньої і соціальної інтеграції дітей з мовленнєвими порушеннями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів фахової передвищої освіти повинні бути сформовані такі **компетентності**:

ЗК3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК5 Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК6 Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК9 Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів).

СК11 Здатність до організації та керівництва ігрової, художньо-естетичної, пізнавальнодослідницької діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК12 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку елементарних уявлень про різні види мистецтва та засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності в різних видах мистецтва.

Програмні результати навчання

Нормативний зміст вивчення здобувачами фахової передвищої освіти навчальної дисципліни «Логопедія» сформульований у таких програмних результатах навчання:

РН3 Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей.

РН4 Окреслювати завдання, форми взаємодії «родина – заклад дошкільної освіти – початкова школа» та їх реалізації в умовах закладу дошкільної освіти.

РН5 Виявляти та узагальнювати результати різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку з використанням педагогічних технологій.

РН7 Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

РН11 Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН12 Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії.

РН16 Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

РН18 Організовувати та розділяти предметно-просторове розвивальне середовище на осередки діяльності в групах дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН20 Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Логопедія як наука

Тема 1: Логопедія як наука: предмет, завдання, методи та система логопедичної роботи

Визначення предмета і ключових завдань логопедії як галузі спеціальної педагогіки. Характеристика методів логопедичного впливу та системи організації допомоги. Аналіз причин мовленнєвих порушень (біологічні, соціально-психологічні) та наукові принципи їх класифікації.

Тема 2: Вікові норми мовленнєвого розвитку дітей

Етапи та основні періоди нормального онтогенезу мовлення. Психолого-педагогічна характеристика розвитку дитини дошкільного віку. Виявлення відхилень від вікових норм та диференціація основних форм мовленнєвих порушень у ранньому та дошкільному віці.

Змістовий модуль 2. Види мовленнєвих порушень

Тема 3: Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення

Теоретичний аналіз понять «фонематичний слух» та «фонематичне сприймання». Дослідження механізмів впливу недорозвитку фонематичних процесів на формування усного мовлення. Методика організації корекційної роботи в спеціалізованих групах для дітей з ФФНМ.

Тема 4: Дислалія: причини, види та корекційна робота

Етіологія та сучасна класифікація дислалій (функціональна, механічна). Характеристика рівнів порушеної вимови звуків. Детальний розгляд сигматизму (порушення вимови шиплячих та свистячих) та методичні прийоми його виправлення.

Тема 5: Ринолалія: характеристика та логопедичний супровід

Класифікація та основні форми ринолалії. Характеристика мовлення дитини з ВНГП. Логокорекційна робота з подолання ринолалії. Профілактика порушень мовлення в разі природжених незрощень губи та піднебіння.

Тема 6: Дизартричні порушення мовлення у дітей

Суть, прояви, причини і класифікація дизартричних порушень. Особливості обстеження дітей з дизартричними порушеннями. Особливості відновлювальної роботи з дітьми з дизартричними порушеннями.

Тема 7: Заїкання: причини, прояви та особливості корекційної роботи

Клініко-фізіологічна характеристика заїкання. Симптоматика заїкання. Класифікація заїкання. Загальні напрями психолого-педагогічної реабілітації заїкуватих. Розвиток мовлення у дошкільників із заїканням як методична проблема. Профілактика заїкання.

Тема 8: Порушення писемного мовлення: дисграфія та дислексія

Дисграфія. Етіологія порушень писемного мовлення. Симптоматика дисграфії. Класифікація дисграфій. Дислексія. Симптоматика дислексії. Класифікація дислексій. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма. Профілактика порушень писемного мовлення.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекц.	практ.	с. р.
Змістовий модуль 1. Логопедія як наука.				
Тема 1: Логопедія як наука: предмет, завдання, методи та система логопедичної роботи	12	2	6	4
Тема 2: Вікові норми мовленнєвого розвитку дітей	12	2	6	4
Разом за змістовим модулем	24	4	12	8
Змістовий модуль 2. Види мовленнєвих порушень				
Тема 3: Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення	12	2	6	4
Тема 4: Дислалія: причини, види та корекційна робота	12	2	6	4
Тема 5: Ринологія: характеристика та логопедичний супровід	10	2	4	4
Тема 6: Дизартричні порушення мовлення у дітей	10	2	4	4
Тема 7: Заїкання: причини, прояви та особливості корекційної роботи	10	2	4	4
Тема 8: Порушення писемного мовлення: дисграфія та дислексія	12	2	4	6
Разом за змістовим модулем	66	12	28	26
Разом за 4-й семестр	90	16	40	34
Разом годин за навчальним планом	90	16	40	34

6. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ до логопедії: аналіз предмета, завдань і напрямів діяльності логопеда. Методи логопедичної роботи з дітьми різного віку.	2
2.	Класифікація мовленнєвих порушень у дітей.	2
3.	Аналіз мовленнєвого розвитку дітей раннього віку.	2
4.	Визначення вікових норм мовлення у дошкільників.	2
5.	Виявлення відхилень від мовленнєвих норм.	2
6.	Ознаки та прояви фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення.	2
7.	Розвиток фонематичного слуху у дітей.	2
8.	Добір вправ для корекції звуковимови.	2
9.	Робота з дітьми з порушенням звуковимови.	2
10.	Постановка та автоматизація звуків при дислалії.	2

11.	Використання ігрових методів у корекції дислалії.	2
12.	Обстеження мовлення дітей з ринолалією.	2
13.	Планування корекційної роботи при ринолалії.	2
14.	Особливості мовлення дітей з дизартрією.	2
15.	Логопедичні вправи та елементи масажу при дизартрії.	2
16.	Аналіз форм і причин заїкання у дітей.	2
17.	Організація логопедичної роботи з дітьми із заїканням.	2
18.	Виявлення передумов дисграфії та дислексії у дітей.	2
19.	Профілактика порушень писемного мовлення в освітньому процесі.	2
20.	Вступ до логопедії: аналіз предмета, завдань і напрямів діяльності логопеда. Методи логопедичної роботи з дітьми різного віку.	2
	Разом	40

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Скласти понятійний апарат теми, виписавши визначення основних категорій: «мовленнєве порушення», «логопедичний вплив», «мовленнєва карта», «корекція».	4
2	Створити орієнтовний чек-лист мовленнєвого розвитку дитини певного віку (на вибір: 2, 3 або 4 роки) за показниками: розуміння мовлення, активний словник, граматична будова.	4
3	Підібрати дидактичні ігри для розвитку фонематичного слуху	4
4.	Скласти комплекс артикуляційної гімнастики для корекції певної групи звуків	4
5.	Розробити комплекс вправ для формування спрямованого повітряного струменя (з використанням підручних матеріалів).	4
6.	Скласти перелік вправ для розвитку мімічної мускулатури обличчя.	4
7.	Сформулювати правила мовленнєвого режиму для дитини із заїканням у домашніх умовах та в освітньому закладі.	4
8.	Розробити систему вправ для розвитку зорового гнозису та просторової орієнтації у дошкільників як засіб попередження дислексії.	6
	Разом	34

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти під час самостійної роботи на семінарських (практичних) заняттях

1–2 бали – здобувач фахової передвищої освіти володіє елементарними теоретичними знаннями з логопедії, його відповіді правильні, але недостатньо осмислені. Завдання для самостійної роботи (конспектування, опис методів роботи) виконує на низькому рівні, з суттєвими неточностями у термінології, не орієнтується в рекомендованій літературі та не може самостійно пояснити

зв'язок між порушенням та корекційним впливом.

3 бали – здобувач фахової передвищої освіти на середньому рівні володіє теоретичними знаннями, його відповіді повні, але з деякими неточностями або помилками у класифікації мовленнєвих вад чи симптоматиці. Додаткові питання щодо практичного застосування логопедичних прийомів викликають невпевненість або демонструють відсутність знань; практичні розробки мають переважно копіювальний характер.

4 бали – здобувач освіти засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми, який винесений на самостійне опрацювання, наявне вміння орієнтуватися в ньому та застосовувати знання для розв'язання педагогічних і логопедичних ситуацій. Він самостійно підбирає дидактичний матеріал для практичних завдань, проте допускає незначні помилки в оформленні методичних розробок чи формулюванні висновків.

5 балів – здобувач фахової передвищої освіти на високому рівні володіє теоретичними знаннями, глибоко засвоїв навчальний матеріал, винесений на самостійну роботу. При опрацюванні питання використовує не тільки рекомендовану, а й додаткову літературу; дотримується логіки викладу програмового матеріалу, демонструє творчий підхід до розробки корекційного інструментарію та здатність до фахового самоаналізу.

8. Методи навчання

Лекції, розповідь, пояснення, бесіда, вправи, навчальна дискусія, метод-кейс, пізнавальні ігри, робота з літературою.

9. Методи контролю

Усний контроль, письмовий контроль, тестовий контроль, практичний контроль, підсумковий контроль: залік у 4-ому семестрі.

Як результати навчання за освітнім компонентом може бути визнана участь здобувачів фахової передвищої освіти у програмах формальної та/або неформальної освіти (курси підвищення кваліфікації, тренінги, вебінари, майстер-класи тощо) за умови документального підтвердження (сертифікати, свідоцтва, програми курсів), встановлення відповідності набутих компетентностей програмним результатам навчання за освітнім компонентом та згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Фаховому коледжі.

Тема «Порушення писемного мовлення: дисграфія та дислексія» може бути перезарахована за результатами проходження курсу «Дисграфія: Порушення письма у дітей та методи корекції» (платформа «Хаб Атомс», 6 год.), вебінару «Розвиток читання у дошкільному віці. Посібники серії «Розглядай та пізнавай»» (платформа «Всеосвіта»). Тема «Логопедія як наука: предмет, завдання, методи та система логопедичної роботи» може бути перезарахована за результатами вебінару «Ігрові методики для розвитку мовлення» (платформа «Всеосвіта»). Тема «Дислалія: причини, види та корекційна робота» може бути засвоєна здобувачем самостійно через проходження дистанційного курсу «Комплексний підхід до артикуляції. Розвиток голосу та дихання» (платформа «Хаб Атомс», 6 год.). Результати формального та/або інформального навчання підтверджуються сертифікатом.

10. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Логопедія»

Оцінку «5», «відмінно» – заслуговує здобувач, який на високому рівні володіє теоретико-методологічними засадами логопедії та методикою корекційно-розвиткової роботи. Він вільно оперує термінологією, демонструє глибоке розуміння етіології та механізмів мовленнєвих порушень, успішно розв'язує складні діагностичні та методичні завдання. Здобувач виявляє повну готовність до проектування індивідуальних стратегій подолання мовленнєвих вад у дітей, використовуючи як базову, так і додаткову фахову літературу.

Оцінку «4», «добре» – заслуговує здобувач, який у повному обсязі володіє програмовим матеріалом і здатний застосовувати його для вирішення практичних логопедичних ситуацій. Проте у відповідях чи практичних розробках можуть траплятися несуттєві термінологічні помилки або неточності в обґрунтуванні вибору певних методів корекції. Педагогічне мислення має переважно стандартний характер, а логіка викладу матеріалу іноді потребує додаткових уточнень.

Оцінку «3», «задовільно» – заслуговує здобувач, який виявляє знання основних аспектів мовленнєвого розвитку та навчання дітей, проте ці знання мають поверхневий або фрагментарний характер. Він важко диференціює подібні за симптоматикою мовленнєві вади, допускає алогічність у відтворенні матеріалу та робить неточні висновки під час аналізу мовленнєвих карт. Самостійне застосування корекційних методик для вирішення практичних завдань викликає суттєві труднощі.

Оцінку «2», «незадовільно» – заслуговує здобувач, який відтворює лише незначну частину навчального матеріалу і має нечіткі уявлення про предмет логопедії як науки. Він не володіє професійною термінологією, не орієнтується у класифікаціях порушень мовлення та не здобув базових практичних навичок (проведення артикуляційної гімнастики, обстеження звуковимови), необхідних для професійної діяльності в закладах освіти.

11. Методичне забезпечення

Конспекти лекцій, методичні розробки семінарських занять, пакет контрольних завдань, дидактичне забезпечення самостійної роботи здобувачів освіти, презентації з тем, критерії оцінювання семінарських занять, мультимедійні презентації за змістом тем.

12. Рекомендована література

Базова

1. Ковшар О. В. Формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями засобом дидактичних ігор : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 184 с.

2. Іншаков А. Є., Іншакова І. Є. Спеціальна методика розвитку мовлення дітей з ТПМ : навчально-методичний посібник до курсу (для студентів бакалаврату спеціальності 016 Спеціальна освіта. Логопедія). Кривий Ріг : КДПУ, 2021. 512 с.

3. Древняк Л. П. Логопедична розминка, як сучасна форма мовленнєвого розвитку дошкільника. Кривий Ріг : КДПУ, 2020. 56 с.

4. Лупінович С. М. Довідник учителя-логопеда. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 112 с.

5. Таран О. П. Логопсихологія : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : Знання, 2010. 239 с.

6. Логопедія: [підручник] / За ред. М. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 375 с.

Додаткова

1. Бабич Н. М. Розвиток мовлення дітей раннього віку : теоретико-методичний аспект. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2017. 164 с.

2. Данілавичюте Е. А. Стратегії формування навичок мовленнєвої комунікації у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 380 с.

3. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2023. 270 с.

4. Кравченко А. І. Практикум з логопедії : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 152 с.

5. Логопедія. Словник-довідник / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 240 с.

6. Мартинчук О. С. Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» : навчальний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 252 с.

7. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ : програмно-методичний комплекс. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 240 с.

8. Тищенко В. В. Особливості корекційної роботи при тяжких порушеннях мовлення : методичні рекомендації. Київ : Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2022. 96 с.

9. Трофименко Л. І. Корекція порушень мовленнєвого розвитку : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2019. 184 с.

10. Чередніченко Н. В. Дислалія : особливості діагностики та корекції порушень звуковимови у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Київ : Педагогічна преса, 2016. 128 с.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія. URL: <http://www.kogpi.edu.te.ua/>
4. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/>
5. Національна бібліотека ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Пошук по українському вебу, конференціях. URL: <http://www.el.visti.net>
7. Фаховий коледж КОГПА ім. Тараса Шевченка. URL: <https://kogpa.edu.ua/uk/fakhovyi-koledzh>